

**ОБАВЈЕШТЕЊЕ
О НЕКИМ ПОЈАВАМА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ
УСТАВНОСТИ И ЗАКОНИТОСТИ**

Бањалука, јуни 2023. године

Чланом 115. Устава Републике Српске, између осталог, прописано је да Уставни суд Републике Српске прати појаве од интереса за остваривање уставности и законитости, обавјештава највише уставне органе Републике о стању и проблемима у тој области и даје им мишљење и приједлоге за евентуално доношење закона и предузимање других мјера ради обезбјеђења уставности и законитости, заштите виталних националних интереса конститутивних народа и осталих, као и остваривања и заштите слобода и права грађана, организација и заједница.

Последње Обавјештење Уставни суд Републике Српске дао је 21. 12. 2022. године („Службени гласник Републике Српске“ бр. 24/22).

Народна скупштина Републике Српске је дана 23.6.2023. године доставила Уставном суду Републике Српске Закључке у вези са неуставним дјеловањем Уставног суда Босне и Херцеговине бр. 02/1-021-697/23 од 21.6.2013. године. Тачком 8. ових Закључака Народна скупштина позива Уставни суд да обавијести највише уставне органе Републике Српске о проблему неуставног дјеловања Уставног суда Босне и Херцеговине и да припреми мишљења и приједлоге за доношење потребних закона и за предузимање других мјера ради обезбјеђења уставности и законитости и заштите слобода и права грађана.

У вези напријед наведеног, подсјећамо да је у претходном Обавјештењу Уставни суд Републике Српске већ указао на неке појаве у пракси Уставног суда Босне и Херцеговине које су значајне за функционисање правног поретка Републике Српске и Босне и Херцеговине као и за остваривање уставности и законитости. Том приликом је наведено сљедеће:

„... Уставни суд Републике Српске мора указати и на појаву да Уставни суд Босне и Херцеговине, занемарујући надлежност Уставног суда Републике Српске, од случаја до случаја, прихвата или, пак, не прихвата да оцјењује уставност подзаконских општих правних аката ентитета за шта, према Уставу Босне и Херцеговине, није надлежан. Пракса Уставног суда Босне и Херцеговине у оваквим случајевима је различита, што ситуацију чини још гором. Напомињемо да је Уставни суд Босне и Херцеговине, у правилу,

прихватао да оцјењује уставност подзаконских аката Републике Српске и проглашавао их неуставним, док то, углавном, није чинио када је ријеч о актима Федерације Босне и Херцеговине. На овај начин крши се Устав Босне и Херцеговине, као и Устав Републике Српске, нарушава се правна сигурност и разграђује правни поредак Републике Српске. Појава која доводи до идентичних посљедица је и појава у пракси Уставног суда Босне и Херцеговине, која је у оваквим случајевима такође недоследна, да се оцјењују одлуке ентитетских уставних судова за шта, такође, Уставни суд Босне и Херцеговине нема надлежност.“

Такође, значајно је истаћи да је, а што је истакнуто у претходном Обавјештењу, Уставни суд Босне и Херцеговине у неколико својих одлука стао на становиште да делегати појединих клубова народа у Вијећу народа Републике Српске (до сада бошњачког) имају статус једне четвртине чланова дома законодавног тијела, тј. једног од овлашћених подносилаца захтјева за оцјену уставности закона у поступку пред Уставним судом Босне и Херцеговине, што напросто није тачно. На овај начин Уставни суд Босне и Херцеговине се, без обзира на различите надлежности, показује као извјесна врховна контрола уставности закона у свим доменима власти, чак и у односу на одлуке Уставног суда Републике Српске, за шта нема надлежност.

Овом приликом истичемо сљедеће. Иако је ријеч о Уставном суду Босне и Херцеговине, тј. о примјени Устава Босне и Херцеговине кроз одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине, Уставни суд Републике Српске као институција која има надлежности према члану 115. Устава Републике Српске, прије свега са аспекта уставноправног поретка Републике Српске али и виталних националних интереса конститутивних народа, има обавезу да укаже на одређене појаве и проблеме у функционисању Уставног суда Босне и Херцеговине, поготово с обзиром на посљедњу одлуку од 19. 6. 2023. којом су измијењена Правила његовог рада.

Босна и Херцеговина је сложена држава која се састоји од два ентитета: Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине, Брчко - Дистриктом као њиховим кондоминијумом, и они чине њену суштину. Све њене институције конституисане су по принципу ентитетског или пак националног паритета, неке по једном, неке по оба. Приликом доношења одлука у овим

институцијама обезбијеђена је заштита, било виталног ентитетског, било виталног националног интереса. Тако се конституише и Уставни суд Босне и Херцеговине у коме Републику Српску представља двоје судија које бира Народна скупштина Републике Српске а Федерацију четворо судија које бира Представнички дом Парламентарне скупштине Федерације Босне и Херцеговине. Устав Босне и Херцеговине, члан VI став 2. т. а), прописује да се одлуке Суда доносе већином гласова свих судија, односно да „већина свих чланова представља кворум“, што подразумијева право учествовања свих судија у одлучивању. Међутим, Уставни суд Босне и Херцеговине представља једину институцију Босне и Херцеговине у којој није присутан принцип заштите виталног интереса ентитета, нити пак виталног националног интереса конститутивних народа. Уставотворац се приликом креирања оваквог уставног рјешења вјероватно руководио природом уставносудске функције, али то рјешење у Босни и Херцеговини, са оваквим обликом државног уређења, у пракси изазива многобројне проблеме.

Ипак, у Правилима Уставног суда Босне и Херцеговине, као гаранција равноправне заступљености ентитета у раду Суда и одлучивању било је предвиђено да се „сједница Уставног суда у пленарном сазиву којој не присуствују најмање тројица судија које је изабарао Представнички дом Парламента Федерације Босне и Херцеговине и најмање један судија којег је изабрала Народна скупштина Републике Српске одгађа с тим да ће се, у случају понављања исте ситуације, без оправданих разлога, наредна сједница одржати.“

Брисањем ове одредбе Правила Уставног суда Босне и Херцеговине Суд је својом посљедњом одлуком, и формално, сам себе довео у ситуацију да функционише без судија који су представници једног ентитета, што је у сложеним државама, поготово оваквог облика државног уређења, недопустиво, потенцијално опасно и доводи у питање легитимитет његовог рада. Поготово, с обзиром на чињеницу да ова институција, великим дијелом креира уставноправни поредак Босне и Херцеговине, посебно кроз одлучивање судија странаца, јер судије из реда само једног конститутивног народа, уз њихову подршку, и без учешћа судија из једног ентитета, тј. Републике Српске, могу, без обзира на уставну норму да се одлуке доносе гласовима већине свих судија, донијети било коју одлуку.

Под оваквим, новоуспостављеним, условима, узимајући у обзир све демократске принципе, овај Суд не може нормално функционисати. То је и сам, на неки начин, признао, наравно из других разлога, у свом Саопштењу од 19. 6. 2023., истакавши да је ово „највећа криза у посљедњих двадесет осам година постојања“. Креирањем овакве ситуације посљедњом Одлуком Уставног суда Босне и Херцеговине нарушавају се уставни принципи на којима почива државно уређење Босне и Херцеговине. Оваква ситуација не гарантује остваривање Уставом Босне и Херцеговине утврђеног уставног статуса Републике Српске и свих њених грађана.

Поред наведеног, потребно је истаћи да у Босни и Херцеговини не постоји Закон о Уставном суду Босне и Херцеговине којим би се конкретизовале уставне одредбе, тј., регулисао поступак пред њим и гарантовала правна сигурност. Чињеница да сам Устав не прописује ову уставну обавезу не ограничава законодавца да то учини.

Поред наведених, у раду Уставног суда Босне и Херцеговине постоје и неки други проблеми, који би се могли елиминисати усвајањем овог закона. Они се у првом реду односе на његову апелациону надлежност, гдје се он, својим широким тумачењем Устава, претвара у посљедњу инстанцу редовног правосуђа, иако ентитетски уставни дефинишу судску власт и овај систем власти, осим Суда Босне и Херцеговине, са посебном надлежношћу, заокружују постојањем и дефинисањем надлежности врховних судова ентитета.

Овом приликом нужно је поново поменути и присуство страних судија у Уставном суду Босне и Херцеговине готово двадесет осам година након потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. Иако су сврха и смисао уставне норме из члана VI/1 д) Устава Босне и Херцеговине, којом се прописује њихово присуство, били да оно траје првих пет година након потписивања Споразума, односно први мандат судија Суда, а да, након тога, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине законом може прописати другачији начин избора ово троје судија, они су и данас судије Уставног суда Босне и Херцеговине, која је суверена држава и, потенцијално, уколико се, на основу уставног овлашћења, не усвоји другачије законско рјешење, они ће то остати и у будућности.

На крају, Уставни суд Републике Српске истиче да је нужно и даље инсистирати на доношењу Закона о Уставном суду Босне и Херцеговине којим би се ријешили сви наведени проблеми. У односу на посљедњу Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине потребно је, с обзиром на различите информације, захтијевати од Уставног суда Босне и Херцеговине да обавијести Народну скупштину Републике Српске, као и ширу јавност, о поступку заказивања „ванредне“ сједнице од 19. 6. 2023. године, дневном реду, начину рада али и о броју судија који су учествовали у раду, тј. саставу Суда, што је релевантно са аспекта до тада важећег члана 39. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине тј. правне ваљаности Одлуке од 19. 6. 2023. године.

С обзиром на наведено, као и с обзиром на чињеницу да је главни уставотворац у Босни и Херцеговини била међународна заједница те да постоје институције међународног карактера одговорне за његово провођење, потребно је захтијевати да се исте хитно изјасне о оваквој ситуацији. Прије свега, због чињенице да Уставни суд Босне и Херцеговине својим даљњим радом, са непостојањем легитимитета својих будућих одлука доводи у питање функционисање Босне и Херцеговине као демократске државе сложеног облика државног уређења и правом Републике Српске да буде, у складу са Уставом, адекватно заступљена у њеним институцијама, како у њиховом раду, тако и у њиховом одлучивању.

Република Српска има право да захтијева све напријед наведено с обзиром на чињеницу да је један од потписника Анекса IV Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини (Устава Босне и Херцеговине).

ПРЕДСЈЕДНИК
УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Мр Церард Селман

Број: СУ-223/23

Бања Лука, 30. јун 2023.